

Врло често у јавној дебати можемо чути жал због неуморног мешања "западне" и "турске" културе у Србији, фрустрацију због међусобне конкуренције "европског" и "руског" утицаја, поделе на "прву", "другу", па и "трећу" Србију, да не набрајам даље. Сви актери у оваквим дискусијама гледају Србију једнодимензионално и редукују је на само једну компоненту њеног бивствовања. Доминантна матрица размишљања која производи овакве смутње врло је једноставна: због своје тешке и крваве историје, најбоље би било да се плашимо сопствене сенке, да се константно посипамо пепелом и никад немамо амбицију ширу од оне својих суседа. Овај наратив даље каже да нам је историја усуд од кога се треба бранити самонегацијом, а географски положај проклетство које се може рашчинити само укидањем глобалне спољне политике наше државе.

Кључни изазов представља преокретање ове погубне матрице и схватање да је наша историја извор мудрости и лекција које нас могу учинити изузетно конкурентним и спремним за нови свет који постаје запањујуће комплексан и диверсификован, а наш географски положај компаративна предност која може Србију учинити озбиљним фактором у међународној трговини и међуцивизацијском дијалогу. У том случају би Србија за своје грађане постала један "амбициозни пројекат" како је говорио Зоран Ђинђић, а будућност би престала да буде претња и постала би синоним за наду и шансу. Ако Србија престане да се стиди прошлости и плаши будућности, све оно што нас данас дели и збуњује, сутра нас може учинити јачим. Осећај фрустрације би се тако претворио у осећај самопоздања и самопознања.

Колико значи промена мисаоне матрице, када је добро темпирана и усаглашена са међународним околностима, можемо видети у случају Турске, од које се дакле не мора само зазирати, већ која може послужити и као инспирација. Завршетак хладног рата је растеретио Турску улоге страже према Русији и омогућио трансформацију кемализма у неоосманизам. Турска спољна политика, нарочито од 2009. године, престаје бити политика искључивог ослањања на САД и постоје самосталнија са циљем афирмисања Турске као новог регионално-глобалног актера, од средишње Азије до Балкана. Нова мултивекторска политика Турске поклапа се са суспензијом преговора о чланству у ЕУ због Кипра, као и економским сломом Грчке, дакле представља проактиван одговор на

нове међународне околности. Капиталистички Запад остаје главна референца, али од идеолошке догме постаје средство практичне политике. Отварањем нових спољнополитичких канала, Турска се не усресређује више искључиво на интеграцију у ЕУ, већ настоји да национални интерес сагледа и оствари у проширеном геополитичком хоризонту.

Интересантно је да и Србија покушава да води мултивекторску политику, што јој се некад безразложно оспорава, јер ни она не мења стратешке приоритете, већ се прилагођава ситуационим проблемима : успоравању проширења ЕУ и проглашењу независности Косова. Турска почиње да делује самостално не зато што више не жели да приступи ЕУ, већ управо супротно, да би истакла свој стратешки значај и ојачала позицију у преговорима о чланству са Бриселом. Сличан резон можемо приметити и у српској спољној политици, додуше треба имати у виду знатно мањи капацитет Србије за самостални наступ, као и малаксалу економију упркос бројним стратешким партнерствима и споразумима о слободној трговини.

Не треба живети у илузији: након приступања Хрватске, ЕУ сматра да је остатак Балкана довољно окружен државама чланицама и да тиме политичка верификација његове припадности европској заједници, другим речима интеграција преосталих држава у ЕУ, није хитна. Да на формалне процесе приступања не треба губити време, ресурсе и политички капитал, сада када се јављају озбиљни егзистенцијални изазови за континент. Под ваквим околностима, Србија једино ојачана ваневропским партнерствима може за ЕУ поново постати чинилац вредан труда формалне европске интеграције и покретања политичког дијалога са Приштином.

Спољна политика Србије се дакле већ увелико ослобађа погубне горепоменуте мисаоне матрице и настоји да Србију припреми за 21. век, због чега и трпи критике актера тог доминантног јавног дискурса да је шизофрена или неконзистентна. Турска спољна политика нема таквих проблема, јер јавно мењење у потпуности подржава нову амбицију, а привредници нове могућности које са том амбицијом иду руку под руку. Поред вишедимензионалне спољне политике, весник новог начина размишљања и бољих времена су и највише међународне кандидатуре државе и њених посленика. Србија је већ добила потпредседницу Парламентарне скупштине Савета Европе, а на добром путу је да добије и преседавање ОЕБС-ом у периоду 2014-2015.

Симболично највреднији доказ нове амбиције и враћања на глобалну сцену био би избор активног министра спољних послова за председника Генералне скупштине УН. Уколико се председник на крају буде бирао гласањем свих држава света и победи кандидат

Србије, то би била још једна потврда да, осим у спорту, наше друштво постаје успешно и у најважнијим међународним активностим, као и да је дефинитвно окренута страница сумње, стида и страха од будућности.

(НСПМ)